

Hans Majestæt Kongens beretning til Stortinget om rikets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløpet, siden forrige beretning blev avgit.

Vi Haakon, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Overensstemmende med rikets grundlov skal Hans Majestæt herved meddele det nu forsamlede Storting beretning om rikets tilstand og bestyrelse i 1917.

Rumænien har oprettet en legation i Kristiania.

Brasilien, som hittil har været repræsenteret av en minister bosat i Kjøbenhavn og en legationsraad i Kristiania, der har fungert som chargé d'affaires, har nu utnevnt sin herværende repræsentant til ministerresident, sorterende direkte under utenriksdepartementet i Rio de Janeiro.

Handels-, Industri- og Sjøfartskomiteen, som nedsattes i 1914, har avsluttet sit arbejde.

Forhandlingene mellem Norge og Sverige om flytlappenes ret til renbeite m. v. har været fortsat.

Som det var at vente har ogsaa aaret 1917 bragt vor utenrikske handel og skibsfart mange vanskeligheter at kjæmpe med. Likesom i 1916 er der for at sikre tilførsler av varer av forskjellige brancher inden vor industri og handel sluttet avtaler med fremmede regjeringer. Utenriksdepartementet har som i tidligere aar ydet veiledning og støtte under forhandlingene om disse

avtaler. I aarets første halvdel sikret brancheavtalerne i det store og hele tat regelmæssige tilførsler. I aarets anden halvdel begyndte imidlertid Amerikas Forenede Staters indtræden i krigen at gjøre sig mere og mere følbar i retning av vanskelighetene for vor import. Utover høsten opsagde den britiske regjering brancheavtalerne. For at sikre de nødvendige tilførsler fra Amerikas Forenede Stater blev der i juli maaned sendt en kommission til Washington. De forhandlinger, som er ført gjennom denne kommission, paagaar fremdeles.

I henhold til beslutning, fattet under kongemøtet i Kristiania i dagene 28de—30te november 1917, har Norge, Danmark og Sverige opnævnt særlige repræsentanter til at træde sammen for at utarbeide nødvendige forslag med sigte paa at fremme varebyttet mellem de tre land. Disse særlige repræsentanter har netop avholdt sit første møte i Kristiania.

Som følge av de stadig økede vanskeligheter er utførslerne av de fleste viktigere artikler sunket tildels betydelig ned under fjoraarets.

I de ti første maaneder av aaret var eksporten av tørfisk og klipfisk henholdsvis ca. 1,7 og 15,6 mill. kg. mot henholdsvis 5,8 og 27,2 mill. kg. i samme tidsrum 1916. Likesaa av saltet sild ca. 1,55 mill. hl. i januar—oktober 1917 mot ca. 1,80 mill. hl. i samme tidsrum 1916. Av saltet fisk er der eksportert meget under halvdel av, hvad der blev utført i 1916.

De fleste og viktigste fiskevarer har været belagt med eksportforbud, og for det

meste av den eksport, som er foregaaet, har maksimalpriser været fastsat.

Av træløst blev der i aarets ti første maaneder utført 826 990 m.³, hvorav 155 036 m.³ rund last. De tilsvarende tal for samme tidsrum 1916 var 1 237 324 m.³ og 525 745 m.³. Træløstprisene har været stigende, men eksportvanskelighetene har øket i tilsvarende grad.

Restaureringsarbeidet i Trondhjems domkirke har været fortsat i langskibet.

Oplysningsvæsenets Fond og de øvrige kirkelige fond er fremdeles i fremgang.

Artium er i 1917 bestaaet av 1010 kandidater.

Ved kongelig resolution av 21de december 1917 er det bestemt, at de principper for en sproglig reform, som er fremstillet i den departementale retskrivningskomites indstilling av 12te s. m. og hvorved der paa grundlag av landets levende talesprog frembringes en større overensstemmelse mellem de to officielle skriftsprog, fremtidig skal lægges til grund for den officielle retskrivning og for retskrivningen i skolerne.

Ved kgl. resolution av 3dje november 1917 er skrivemaaten for endel herredsnavn blit forandret overensstemmende med de principper, som ligger til grund for den forandring av endel herredsnavn, som blev fastsat ved kongelig resolution av 6te januar 1908. Samtidig er bestemt, at de principper, som ligger til grund for de nævnte resolutioner fremtidig skal følges overalt i den officielle betegnelse ogsaa av andre stedsnavn.

Antallet av de for Høiesteret henstaaende upaadømte saker, som ved begyndelsen av 1ste session 1917 var 612, nemlig 4 kriminelle, 1 vergemaalssak og 607 civile saker, utgjorde ved utgangen av 1917 597, nemlig 4 kriminelle og 593 civile saker.

Utgiftene ved undersøkelser av lovovertrædelser m. v., som i budgetterminen

1915—16 utgjorde ca. kr. 1 047 000,00, har i budgetterminen 1916—17 andraget til ca. kr. 1 118 000,00.

Det daglige middeltal av fanger i landsfængslene har i budgetterminen 1916—17 været 419 mot 427 i forrige termin. I kreds-fængslene og de større hjelpefængsler har det daglige middeltal i 1916—17 været 386 straffanger og 252 varetægtsfanger mot henholdsvis 386 og 227 i foregaaende termin.

Utvandringen, som i 1915 utgjorde 4572 og i 1916: 5212, har i 1917 antagelig utgjort ca. 3100.

Norges hjemmehørende folkemængde, som ved begyndelsen av 1917 er beregnet til 2 544 507, anslaaes ved utgangen av september at være steget til 2 570 923.

Sundhetstilstanden har i aaret 1917 ikke været ganske tilfredsstillende. Av viktigere epidemiske sygdomme har vistnok den i forrige aar herskende meslingeepidemi gaet meget tilbake, men til gjengjæld viser difteri (croup) og for byenes vedkommende kikhoste, mest dog influensa og akut diarrhoe (kolerine) en tildels betydelig forøkelse i de anmeldte angrepnes antal sammenlignet med forrige aarsperiode. En mindre forøkelse viser — hovedsagelig i landdistrikterne — den akute poliomyelit, tildels ogsaa tyfoidefeber.

Dødelighetsforholdet for hele riket synes, efter de foreløbige opplysninger derom, som har kunnet erhøldes fra det Statistiske Centralbyraa, at stille sig likesaa gunstig som for de nærmest foregaaende 7 aar.

Siden forrige beretning er der meddelt stadfæstelse paa 109 offentlige stiftelser eller legater med en samlet kapital av kr. 5 671 742,10 foruten en fast eiendom av værdi kr. 100 000,00.

Torskefiskerierne har i 1917 git et mindre mængdeutbytte end i noget tidligere aar, i alt kun 27,7 mill. stkr. Herav falder 6,9 mill. stkr. paa vinter- og loddefisket i Finmarken og 9,2 mill. stkr.

paa fisket i Lofotens opsynsdistrikt. For Finmarkens vedkommende maa det daarlige utbytte for en væsentlig del tilskrives de usikre forhold, som har hersket deroppe, da store dele av fangstfeltet ligger inden den tyske sperresone i Nordishavet.

Paa grund av paabudte maksimalpriser for avsetning av tilberedte fiskeprodukter var prisen saavel paa fisken som biprodukterne betydelig lavere end i 1916, men allikevel høi nok til, at det samlede værdiutbytte trods det ringe kvantum blev større end noget tidligere aar før 1916. Pengeutbyttet anslaaes for 1917 til 41 mill. kr. mot ca. 75 mill. kr. i 1916 og 29,3 mill. kr. gjennemsnittlig i aarene 1912—15.

Aarets storsildfiske indbragte 725 626 maal til en værdi av 28,7 mill. kr. De tilsvarende tal for aarene 1915 og 1916 var henholdsvis 508 000 maal til værdi av 6,4 mill. kr. og 639 953 maal til værdi ca. 31,3 mill. kr.

Vaarsildfisket gav 1 321 940 maal mot 950 820 i 1916 og gjennemsnittlig 796 354 maal i aarene 1912—16. Værdiutbyttet anslaaes til ca. 27,1 mill. kr. mot 39,8 mill. kr. i 1916 og 6,5 mill. kr. i 1915.

Fetsildfisket fra begynnelsen av juli til omkring 24de december utviser en totalfangst av 228 133 maal mot ca. 184 000 i 1916 og 450 000 maal i 1915. Værdiutbyttet antages for 1917 at dreie sig om ca. 4,8 mill. kr. mot ca. 5 mill. kr. i 1916 og 13,3 mill. kr. i 1915.

Brislingfisket var bra i Stavanger amt i juli maaned, men forøvrig temmelig smaat.

For fiskeribedriften har aarets begivenheter paa mange maater virket forstyrrende. Den led under vanskelighetene med kultilførsel i aarets begyndelse, likesom mangelen paa petroleum og bensin i høst og de sterkt økede omkostninger har gjort stillingen kritisk.

Industriens stilling, som allerede i 1916 blev betegnet som vanskelig, er i det nu forløpne aar i betydelig grad blit forværret. Naturligvis er den store almindelige prisstigning ogsaa i betydelig utstræk-

ning kommet industrien til gode. Men dette er for en række industrigrenes vedkommende mere end opveiet av de nu noget nær umulige importforhold. Utførselsforbudene, den utenlandske industris koncentration om krigsmaalene, fragtstigningen og den skjærpede blokade har saaledes medført saa store indskrænkninger i landets raastoftilførsel, at en række industrigrene har maattet gaa dels til betydelige indskrænkninger og dels til helstans. Skind- og lærindustrien mangler saaledes skind og lær, gummiindustrien mangler gummi, metalvareindustrien mangler forskjellige metaller, som kobber, sølv o. s. v., jernindustrien mangler flere av sine viktigste raastoffer, som jern og staalplater, stangjern o. s. v., bomuldsindustrien mangler bomuld, hermetikindustrien mangler blikplater og olivenolje, margariniindustrien mangler fettstoffer, byggeindustrien mangler materialer av de fleste slags, særlig da cement og alskens rørlæggermaterialer.

Særlig vanskelig stillet er de industrigrene, som benytter i sin produktion kul og petroleum, og her er det da ogsaa, at de største indskrænkninger har fundet sted.

Et forhold, som i det forløpne aar ogsaa har bidraget sit til at forværre industriens stilling, er de indførte produktionsforbud. Saaledes har forbudet mot fabrikationen av potetemel og nu senest indskrænkningen av bruken av sukker i industrien ført til stans og indskrænkning i de herhenhørende industrigrene.

Naar disse betydelige indskrænkninger i industrien hitindtil ikke har medført større arbeidsledighet end der for øieblikket er, skyldes dette, at de ledige i stor utstrækning har kunnet finde anden beskæftigelse. Likesom ogsaa bedriftene saavidt mulig har søkt at holde paa sine arbeidere for, saasnart raastoffer atter var for haanden, at kunne sætte virksomheten igang og utnytte høikonjunkturen. — Skulde imidlertid forholdene ikke snart bedres, er utsigtene for en stor del av vor industri mørke.

For flere industrigrene, særlig da de, som arbeider for krigsmaalene, har imidlertid, det forløpne aar været meget gunstig, saaledes med ammunitionsindustrien, den

elektrøkemiske industri, store dele av metal-industrien m. fl. Særlig gjælder dette de bedrifter av alle slags, som har været forutseende nok til i tide at anskaffe de fornødne materialer, idet de ikke alene nyder godt av den betydelige prisstigning paa deres produkter, men ogsaa realiserer større avanse paa de lagre av raastoffer, som de sitter inde med.

For den mekaniske træmasseindustri har aaret været litet tilfredsstillende, og utsigtene er ikke lyse for det kommende aar.

For celluloseindustrien var resultatet trods de store produktionsomkostninger og skibningsvanskeligheter ganske bra, saalænge det svenske eksportforbud for cellulose til England stod ved magt. Men da svenskerne ihøst begyndte at gi license til Storbritannien, gik prisene sterkt ned, tildels under produktionsomkostningene.

Rikets håndelsflaate er i 1917 formindsket med 168 skibe og 597 439 tons og utgjør ved aarets utgang 3270 skibe paa 2 037 605 brutto registertons.

Ved krigsførlis er der i aarets løp tapt 434 skibe paa 686 972 tons, og siden krigens begyndelse i alt 705 skibe paa 1 059 136 tons. Til krigstapene maa desuten vistnok henregnes størstedelen av de mange forsvundne skibe. Saavidt kjendt har krigsførlisene medført tapet av 940 menneskeliv, hvorav alene i det sidste aar 742, bortset fra de forsvundne skibes besætninger.

Aapningen av den uindskrænkede u-baat-krig i februar og den paafølgende masse-torpedering bragte fragtene til at stige ut over rimelige grænser. Foreløbig kulminerte de henimot halvaarsskiftet. For en ton køl fra Englands østkyst—Øst-Norge betaltes ved denne tid 280 kroner i fragt mot før krigens 4—5 kroner, og for 100 pund mel fra New York til Kristiania betaltes i juli \$ 2.50 mot før krigens 20 cent. Senere — i september — er der fastsat maksimalfrakter til Norge for de viktigste varer, og ogsaa i de fleste andre trades er skibsredernes handlefrihet efterhaanden blit sterkt indskrænket ved tvangsbestemmelser av forskjellig slags fra de krigførende lands side.

Den samlede bruttofragt optjent av norske skibe i utenriksk fart utgjorde:

i 1914:	211 mill. kr.
1915:	475 — »
1916:	1063 — »

Imidlertid er ogsaa alle utgifter steget voldsomt; bare krigsforsikringspræmierne sluker i den sidste tid ofte brorparten av fragten. Pr. 30te juni var der ialt indbetalt i Krigsforsikringen 139 millioner kroner i præmier; samtidig utgjorde underskuddet 104 mill. kroner, saa de norske rederes utgift bare paa denne konto beløp sig til 243 mill. kroner. Hertil kommer betydelige summer i præmie til private selskaper for topforsikringer av de sterkt opskrudde skibsværdier.

Av norske sjømænd og fangstmænd er der i det forløpne aar gjennom norske konsulater i utlandet hjemsendt kr. 2 080 000,00 i opspart hyre mot i 1916 kr. 1 758 000,00.

Postvæsenets indtægter har i 1917 vedvarende vist en betragtelig stigning, og ogsaa

Telegrafvæsenet har hat svær trafik, som vistnok har medført en sterk økning av dets indtægter, men som ogsaa paa grund av manglende materiel og knapt personale har medført store ulemper for det korresponderende publikum.

I den indenrikske statsunderstøttede dampskibsfart har det paa grund av forholdene været nødvendig at foreta store indskrænkninger i lokalruterne. Man har ogsaa maattet gaa til nogen indskrænkning i kystfarten. Fragtene har maattet forhøies betydelig baade i kystruterne og i lokalruterne, allikevel har det maattet ydes meget betragtelige ekstrabidrag av det offentlige for at holde den nødvendigste fart gaaende. Dampskibsruten mellem Bergen og Newcastle har været indstillet siden begyndelsen av februar og Frederikshavn-ruten siden april maanedes slutning.

Den økonomiske avkastning av aarets turist- og reisetrafik antages gjen-

nemsnitlig at kunne betegnes som god og snarere at ha været over end under et middelsaars.

Jordbrukets avkastning i 1917 blev for høiets vedkommende betydelig under middels, mens der antagelig av korn og poteter er avlet mere end i et almindelig aar. Paa grund av de tiltagende vanskeligheter for vore tilførsler av jordbruksprodukter fra utlandet blev der nemlig organisert et kraftig arbeide for økning av den indenlandske produktion av korn og poteter i 1917. Arbeidet, som paa forskjellig vis blev støttet av det offentlige, har baaret god frugt, idet det aapne akerareal er øket med 12,5 pct. Særlig bør nævnes at potetarealet var 21,7 pct. større end forrige aar, og da poteterne gjenemgaaende gav et godt utbytte pr. maal, har potetavlingen git betydelig over et middelsaars avkastning.

Produkternes kvalitet var gjennemgaaende god.

Frugthøsten blev som i et middelsaars.

Avvirkningen av landets skoger har i 1917 været meget sterk. Trælastprisene, som ved aarets begyndelse var høiere end nogensinde før, steg i løpet av aaret yderligere; i særdeleshet gjælder dette trævirke til skibsbygning og fyrstikfabrikation.

I aarets sidste maanedér har mangelen paa tilstrækkelig kraftfôr til hestene voldt skogdriften store vanskeligheter.

Den indskrænkede indførsel av koks og kul nødvendiggjorde en vedhugst sterkere end nogensinde, bl. a. ved militærhjælp, idet der blev anvendt ialt 13 100 mand foruten befal ved arbeide med vedhugst. Saavel statens som amtenes og de private skogfunktionærer har nedlagt et betydelig arbeide for sikring av brændselsforsyningen.

Sundhetstilstanden blandt husdyrene har været god, og landet har været forskaanet for indtrængen av ondartede dyrefarsotter fra andre land.

Arbeidsdriften ved de av Stortinget bevilgede jernbaneanlæg samt vei-, havne-, vandforbygnings- og reguleringsarbeider er foregaaet i det væsentlige overensstemmende med de for

samme lagte planer og i det omfang, som de givne bevilgninger har tillatt, idet dog manglende tilgang paa arbeidere fremdeles har gjort sig gjældende.

Av den under anlæg værende Dovrebane er nu strækningen Støren—Ulsberg aapnet for midlertidig drift indtil videre i indskrænket maalestok.

Av Bratsbergbanen er strækningen Skien N. til Notodden likeledes aapnet for foreløbig drift.

Den for privat regning anlagte Ekebergsporvei fra Oslo til Nordstrandshøiden i Østre Aker er færdigbygget og aapnet for almindelig trafik.

De jernbaner, som er aapnet for drift, utgjør pr. 30te juni 1917 ialt 3 179,2 km. Herav er 2 713,1 km. statsbaner og 466,1 km. privatbaner.

Indtægtene av Statsbanernes drift har i de sidste driftsaar fremdeles steget. Samtidig har imidlertid utgiftene øket forholdsvis endnu sterkere, hvad der særlig har sin grund i den betydelige stigning i priser paa forbruksartikler. Som følge av den betydelige utgiftsforøkelse har man fra 1ste november 1917 maattet gaa til yderligere forøkelse av Statsbanernes takster, saavel for person- som godsbefordring. Takstforhøielserne er imidlertid kun tænkt som midlertidige.

Arbeidet ved Tunhøvd reguleringsanlæg og Hakavik kraftanlæg er fremmet efter det lagte arbeidsprogram med sigte paa anlæggenes fuldførelse henholdsvis i 1918 og 1920. Arbeidet med planlæggelse av Nore kraftanlæg er avsluttet, idet en nedsat sakkyndig komite i alt væsentlig har tiltraadt de av vasdragsdirektøren utarbejdede planer. Kaafjord kraftanlæg er sat i drift.

Forsikringssummene for de i Norges Brandkasse forsikrede bygninger utgjorde ved begyndelsen av 1917 2 021 millioner kroner. Denne forsikringssum er i aarets løp efter et foreløbig opgjør steget med omtrent 200 millioner kroner og antages den 1ste januar 1918 at utgjøre 2 221 millioner kroner.

Efter de hittil kjendte brandskader har Brandkassens bygningsafdeling i 1917 et overskud av kr. 1 570 000,00 der tillagt reservefondet fra 1916 kr. 347 775,00 gir et reservefond ved aarets utgang av ca. kr. 1 920 000,00 foruten et ildsikringsfond og et avslagsfond paa tilsammen kr. 950 000,00.

Brandkassens løsøreavdeling hadde ved begyndelsen av 1917 forsikringer til samlet beløp av 47 millioner kroner, hvilken forsikringssum i aarets løp er steget med omkring 33 millioner kroner til ca. 80 millioner kroner. Afdelingens indtægter av kontingent og reassuranseprovision har i aaret utgjort kr. 156 500,00 og dens utgifter til bestyrelse, reassuransepræmie og brandskader for egen regning ca. kr. 198 000,00. Afdelingen viser saaledes i 1917 et underskud av ca. kr. 41 500,00, der tillagt underskuddene fra tidligere aar gir et samlet beløp av ca. kr. 140 000,00, der foreløbig er dækket ved laan av bygningsafdelingen. Paa grund av omlægning av afdelingens reassuranse er der i aaret 1917 for risikoer vedrørende 1918 utbetalt ca. kr. 40 000,00, med hvilket beløp aarets underskud blir at reducere.

Rikets toldintrader, som for budgetterminen 1916—17 var anslaat til kr. 54 000 000,00, har for samme aar efter fradrag for utbetalt toldgodtgjørelse i henhold til toldtariffen § 12 utgjort kr. 67 781 964,33.

Brændevinsavgiften var for budgetterminen 1916—17 opført med kr. 5 000 000,00. Avgiften av det i samme termin til eiernes raadighet utleverte almindelige brændevin med fradrag av avgiftsgodtgjørelse for utført brændevin og brændevin bestemt til teknisk og videnskabelig bruk m. v. har utgjort kr. 4 430 666,98.

Avgiften av ætylæter-tilvirkningen, som for budgetterminen 1916—17 var anslaat til kr. 60 000,00, har for samme termin utgjort kr. 91 031,50 efter fradrag av avgiftsgodtgjørelse for ætylæter anvendt til teknisk eller videnskabelig bruk.

Ølavgiften, som for budgetterminen 1916—17 var anslaat til kr. 5 000 000,00, har for samme termin utgjort kr. 7 265 557,13.

Avgiften av den indenlandske tobaksdyrkning, som for budgetterminen var anslaat til kr. 20 000,00, har for samme termin utgjort kr. 6 898,75.

Tobaksstempelavgiften, som for budgetterminen 1916—17 var anslaat til kr. 2 000 000,00, har for samme termin utgjort kr. 4 116 330,12.

Fyrstikavgiften, som for budgetterminen 1916—17 var anslaat til kr. 1 000 000,00, har for samme termin utgjort kr. 1 487 050,68.

Stempelavgiften av dokumenter, som for budgetterminen 1916—17 var anslaat til kr. 4 500 000,00, har for samme termin andraget til kr. 19 506 885,41.

Ved myntindretningen paa Kongsberg er for Statskassens regning utmyntet i alt kr. 2 433 650,00, fordelt med kr. 997 000,00 i 2-kroner, kr. 700 000,00 i 1-kroner, kr. 100 000,00 i 25-ører, kr. 555 000,00 i 10-ører, kr. 77 150,00 i 5-ører og kr. 4 500,00 i 2-ører.

Rikets statsgjæld, som ved utgangen av budgetaaret 1915—16 utgjorde kr. 422 975 440,84, er i budgetterminen forøket ved det i 1916 besluttede statstilskud til Smaabruk og Boligbankens grundfond samt ved optagelse av statslaanet av 1917, 1ste serie, med tilsammen kr. 44 000 000,00, men samtidig formindsket ved avbetalinger med kr. 11 470 842,67. Statsgjælden utgjorde saaledes ved utgangen av budgetterminen 1916—17 kr. 455 504 598,17.

Statsregnskapet, som for budgetterminen 1915—16 blev opgjort med en slutningsbeholdning av kr. 57 096 000,00, er for terminen avsluttet med en beholdning av kr. 137 891 000,00.

Statsskassens aktiver, som ved utgangen av 1916 utgjorde ca. kr. 115 300 000,00, utgjorde ved utgangen av 1917 kr. 122 390 200,00. Hertil kommer Statens Reserverfond, stort nominelt kr. 40 000 000,00.

I aaret 1917, indtil utgangen av november, er av Hypotekbanken ved hovedsættet og laanekontorerne utbetalt pantelaan til samlet beløp kr. 27 491 900,00.

I 1917 er av Hypotekbanken utstedt en serie ihændeaverobligationer, 5 pct. rentebærende, til et samlet beløp av 36 millioner kroner.

Av Arbeiderbruk og Boligbanken er der i aaret — for laanekontorerne vedkommende dog kun indtil 30te november — utbetalt pantelaan med følgende beløp:

Brukslaan	kr. 1 667 200,00
boliglaan	» 1 170 800,00
boliglaan uten garanti	» 33 750,00
	<hr/>
	Kr. 2 871 750,00

Banken har i indeværende aar ikke optat noget serielaan.

Av Smaabruk og Boligbanken er der i aaret — for laanekontorerne vedkommende dog kun indtil 30te november — utbetalt pantelaan med følgende beløp:

Smaabrukslaan A (3½ %)	kr. 484 000,00
Smaabrukslaan B (4 %)	» 1 027 000,00
Boliglaan	» 976 250,00
Boliglaan uten garanti	» 11 150,00
Kommunelaan	» 157 000,00
	<hr/>
	Kr. 2 655 400,00

Av den i 1916 utstedte laaneserie, stor 20 mill. kr., hvorav samme aar blev avhændet obligationer for kr. 8 176 000,00, er i 1917 yderligere avhændet for kr. 7 330 500,00.

Indskuddene i landets sparebanker økedes i 1916 med 228,8 mill. kr. og i de private aktiebanker med 585,6 mill. kr.

I 1917 har stigningen fortsatt efter en endnu større maalestok. Alene i 48 av de

større privatbanker har der saaledes fra aarets begyndelse til 30te september været en økning av 114,8 mill. kr. paa folioindskud og 561 mill. kr. paa indskud paa andre konti.

Norges Banks guldbeholdning er gaat ned fra 209,2 mill. kr. ved aarets begyndelse til 205 mill. kr. pr. 31te december.

Bankens diskontosats var 5½ % indtil 13de december, da den blev forhøiet til 6%.

Hærens øvelse har været fremmet overensstemmende med de givne bevilgninger.

For at sikre landet det nødvendige kvantum ved til brændsel har i medhold av midlertidig lov av 22de juni 1917 om anvendelse av militære avdelinger og tjenestehester til civilt arbeide endel av de ekserserpligtige avtjent aarets regimentssamling ved vedhugst, likesom avdelingene delvis har utført vedhugst under aarets vaabenøvelser. Vernepligtige har desuten — i medhold av midlertidig lov av 23de mars 1917 om pligt for vernepligtige til at utføre civilt arbeide — i stor utstrækning været indkaldt til civil (kommunal) vedhugst, som blev regnet som ekstraordinær tjeneste.

Norges Geografiske Opmaaling har utført forskjellige maalings-, nivelliments- og hydrograferingsarbeider.

Av karter er utgit:

- 8 topografiske karter i 1:100 000 (Boksjø, Eker, Flaa, Krøderen, Tysfjord, Hellemobotn, Salangen, Torsken).
- 1 amtskart i 1:200 000 (Nordre Trondhjems blad I).
- 1 geologisk kart Vega i 1:250 000.
- 2 ekserserpladskarter i 1:50 000 (Helgelandsmoen; Hvalsmoen).
- 2 konturkart 1:1 000 000 (Syd-Norge, Nord-Norge).
- 1 sjøkart i 1:50 000 (nr. 82).

Efterretninger for sjøfarende har været utgit i maanedlige hefter.

Flaaten's materiel har i 1917 været utrustet til neutralitetsvern. Arbeidet ved administrationsgrenene og oplagshavnene

vedrørende de forskjellige utvidelser m. v. for økning av produktionen av krigsmateriel har været drevet overensstemmende med Stortingets beslutninger. Nybygningsarbeidet vedkommende krigsfartøiene har paa gaat saa hurtig, som forholdene har tillatt, og forraadene er supplert i den utstrækning, man dertil har hat anledning.

Nyt fyr er tændt paa Sønnaholmen ved Folden, hvor Rødø fyr samtidig er nedlagt. Likeledes er et nyt fyr tændt paa Myken, Nordre Helgeland. Ved Obrestad fyr, Jæderen, er anbragt taakesignal, og en kombinert lys- og lydboie er utlagt paa Kolbeinsflu, Hustadviken. Flere nye fyr-lamper er opsat paa forskjellige steder paa kysten, og nye merker og fæstigheter er likeledes anbragt særlig i fiskeridistrikterne.

Efterhvert som arbeidet med landets forsyning med levnettsmidler m. v. i det forløbne aar har øket, har saavel Provianteringsdepartementet som Provianteringsdirektoratet maattet undergaa forskjellige utvidelser, likesom der er opprettet nye midlertidige administrationer.

Ved forskjellige kongelige resolusjoner er opprettet:

Statens Prisreguleringsraad, Statens Skipsfartsdirektorat, Statens Rationeringsdirektorat, Statens Hvalfangstkontor samt et nyt kontor i departementet, Dyrtidskontoret.

Staten har i 1917 kontrahert ca. 280 000 tons korn, ca. 85 000 tons førstoffer, ca. 26 000 tons sukker, ca. 200 tons olje og ca. 20 000 tons superfosfat til skibning efterhaanden, hovedsagelig fra oversjøiske markeder.

Importen foregik i aarets første halvdel uten større vanskeligheter. Heri indtraadte der imidlertid en forandring, da der i de Forenede Stater den 15de juli 1917 blev utstedt almindelig utførselsforbud. Den første følge herav var, at ca. 75 000 tons tonnasje, som for statens regning delvis var lasteklar i U. S. A., delvis underveis til U. S. A., blev ledig.

Den tidligere omhandlede norske kom-

mission i Washington har utvirket, at ca. 68 000 tons korn og mel blev frigit, endel for straks, resten for senere skibning mot at ca. 29 000 tons av det av staten kjøpte korn blev overlatt Belgian Relief Commission. Statens tonnasje blev nu igjen for en væsentlig del beskæftiget, idet tonnasje blev overlatt for transporten til Belgian Relief og til hjemfragtning av de øieblikkelig frigivne partier. Resten blev disponert paa anden maate. Av de frigivne 68 000 tons korn gjenstaar ved aarsskiftet som uindført ca. 28 000 ton, som imidlertid delvis er underveis og delvis indlastet.

Da utførselsforbud blev utstedt i U. S. A., søkte staten til andre markeder for om mulig at opnaa tilførsler. Prisene i U. S. A. var gjennemsnittlig lavere, og man hadde derfor tidligere foretrukket det amerikanske marked. Man kontraherte straks fra Argentina ca. 40 000 tons mais og oljekaker samt 4 000 tons hvetemel og 2 000 tons hveite. Senere er der yderligere kjøpt 4 000 tons hvetemel. Endvidere blev kontrahert ca. 18 000 tons hveite fra Australien. Licens for dette parti er imidlertid nektet.

Staten har i aarets løp mottat større partier sukker fra Java. Paa grund av usikkerheten med hensyn til tilførsel fra Amerika, som har eksportforbud ogsaa for sukker, er der kontrahert yderligere 5 000 tons sukker fra Java. Det ser imidlertid ikke ut til, at vi faar dette hjem.

Staten har indført 2,3 millioner tons sække. Der er indført eksportforbud i England for jutesække fra 1ste oktober, og ingen licens har været opnaelig siden da. Fra Indien er kjøpt ca. 250 000 sække, som man imidlertid neppe kan gjøre regning paa at faa indført.

De stadig stigende importvanskeligheter og andre omstændigheter i forbindelse med krigssituationen har gjort det nødvendig delvis at annullere og delvis at tilbakesælge endel av de kontraherte partier. Der gjenstaar ved aarsskiftet paa forannævnte kontrakter som uindført ca. 100 000 tons korn, ca. 44 000 tons førstoffer, ca. 9 500 tons sukker og ca. 200 tons olje. Importen av disse

restpartier samt videre import vil være avhengig av resultatet av de forhandlinger, som nu føres.

Der er truffet et foreløbig arrangement om import av smør fra Danmark. Man søker ogsaa arrangert tilførsel av salt.

Den vanskelige stilling, landet etterhaanden er kommet i paa grund av vareknapheten er blit yderligere forværret ved den prisstigning, som har fundet sted paa alle slags varer. For en del skyldes denne faktorer, som man ikke er herre over, men konjunkturerne er ogsaa utnyttet ved mer eller mindre ubefoiede prispaalæg.

Efter forslag fra Statens Prisreguleringsraad er der truffet en række bestemmelser for at bringe prisbevegelsen og omsætningslivet under skarpere kontrol, likesom der er sat maksimalpriser paa en række viktige varer.

Bemyndigelse til at træffe avgjørelse med hensyn til Prisreguleringsraadets forslag henlaa til at begynde med helt under Provianteringsdepartementet. Man har imidlertid fundet det hensigtsmessig, at Departementet for den Industrielle Forsyning træffer avgjørelser vedkommende industrivarer. Ved kgl. resolution av 21de december 1917 er derfor fundet en deling sted, samtidig som der istedenfor det tidligere prisreguleringsraad er opprettet to nye prisraad (et for prisregulering av industrivarer og et for prisregulering av næringsmidler m.v.).

Statens Skipsfartsdirektorat disponerer, foruten statens 3 motorskibe, for tiden over 18 leiede skibe, tilsammen 94 873 tons d. w. Direktoratet har istandbragt en tilfredsstillende ordning for med kort varsel at kunne stille til statens tjeneste det nødvendige skibsrum for landets import.

De stadig opstaaende større og større vanskeligheter med lange reiser utenom faresonen samt uberegnelige opphold paafører landet store utgifter.

Spørsmålet om regulering av forbruket av de viktigste livsfornödenheter har været indgaaende behandlet og forberedt.

For at drøie beholdningene blev allerede i mars maaned fastsat bestemt utmalingsgrad for rug og hvete. Optælling av landets beholdninger av korn og mel m. v. har været avholdt 2 ganger nemlig 10de april og 1ste oktober.

Som forberedende skridt til gjennomførelse av fullstendig rationering blev ved kgl. resolutioner av 8de september, 22de september og 3dje november fastsat bestemmelser hvorved producenters dispositionsret over egen avling saavel til forbruk som til salg blev indskrænket. Likeledes blev ved kgl. resolutioner av 19de oktober og 3dje november 1917 indført midlertidig statsmonopol for indførsel av korn, mel og sukker. Staten har videre krævet avstaat til eiendom ca. 13 000 tons mel og grynvarer som er indført av private importører.

Fra 1ste september 1917 blev foretat betydelige indskrænkninger i utbudet av det billige sammalte mel, fra 1ste november blev forbruket av dette mel og brød fremstillet herav regulert ved brød- og melkort.

Der er utfærdiget bestemmelser for at indskrænke og regulere anvendelsen av korn, mel og poteter til dyreføde.

Foreløbige foranstaltninger har været truffet for at regulere forbruket av sukker og kaffe. Ved kgl. resolution av 21de december er bestemt, at der skal gjennomføres fullstendig rationering av alle slags korn- og melvarer, av sukker og kaffe. Denne rationering vil træde i kraft 13de januar 1918.

Der er utfærdiget utførselsforbud og fastsat maksimalpriser for en række fiskevarer og de viktigste utrustningsgjenstande for fiskerierne.

Den indenlandske fiskeforsyning har været ledet av Statens Sentralkontor for Fiskeforsyning i Bergen. Spørsmålet om ophævelse eller omorganisation av denne i forbindelse med opprettelsen av den nye organisation for statens garanti og indkjøp av fiskevarer er optat til behandling. Foruten de almindelige saltede og tørrede fiskevarer har staten indkjøpt til indenlandsk forbruk betydelige partier hermetisk nedlagt makrel, sild, torskerogn og seikaker,

likesom der er sluttet avtale med hermetikfabrikanterne om indkjøb av ca. 20 millioner æsker brisling og sild i olivenolje.

Til utredning av spørsmålet om landets fettforsyning blev nedsat Statens Fettkomite overensstemmende med hvis forslag der er truffet forskjellige foranstaltninger til at sikre den bedst mulige utnyttelse av landets fettproduksjon, bl. a. forbud mot at sælge animalske og vegetabiliske olje- og fettstoffer til andre end staten, beslagleggelse av tran og fiskeoljer, opprettelse av kontrakt med Vera Fettraffineri om raffinering for statens regning av transporter til margarinfabrikasjon.

For at øke landets fettproduksjon er besluttet iverksatt hvalfangst for statens regning. Fangsten er begyndt i Skagerak og der er truffet alle foranstaltninger til anlegg av fangststationer med spækkokerier og fôrmeffabrikker og til iverksættelse av fangst paa Vestlandet, Romsdalskysten og Finmarken snarest mulig.

Fordelingen av de beløp, som har været bevilget til direkte bidrag til dyrtidsforanstaltninger, har paa gaat overensstemmende med de herom vedtagne regler.

Spørsmålet om begrænsning av fragter, spesielt for hjemførsel av livsfornödenheter har været gjenstand for særlig oppmerksomhet. Etterat loven om maksimalfragter blev vedtat den 14de juli 1917 blev maksimalfragtkommissionen nedsat 21de juli, og efter dennes forslag er der fastsat en række maksimalfragter for transport av forskjellige fødevarer, kul m. v. til landet. Provianteringsdepartementet er videre i behold til ovennævnte lov bemyndiget til at forbyde norske skibe at lægge op eller forbli oplagt. Befatningen med disse spørsmaal er tillagt skibsfartsdirektøren.

Vanskeligheten med tilførselen av petroleum og bensin og de knappe beholdninger har nødvendiggjort en streng rationering, likesom der er truffet forbud mot anvendelsen av disse stoffer i visse øiemed, f. eks. til automobilkjørsel. Disse saker har været forberedt av en ny avdeling i departementet, Petroleums- og Bensinkontoret, der sorterer under Provianteringskontoret.

Mangelen av petroleum som belysningsmiddel har man i den senere tid søkt afhjulpet ved karbid. Der er av departementet opkjøpt store partier carbidlamper.

Av hensyn til landets fôrknaphet er der utfærdiget en provisorisk anordning angaaende forbud mot indførsel av hester.

Forskjellige supplerende utførselsforbud er ogsaa i det forløpne aar utfærdiget.

Den i selve brancheavtalen hjemlede utførsel i grænsehandelen har efter forholdet maattet undergaa en betydelig innskærping. Til norske i utlandet har det været tillatt utført endel fisk og fuglevildt i ganske smaa partier.

Ved stortingsbeslutning av 27de april 1917 og kgl. resolution av 28de s. m. blev der fra 30te næstefter opprettet et Departement for den Industrielle Forsyning.

Departementet fik til opgave at overta behandlingen av alle saker, som hadde hensyn til industriens forsyning med raastoffer og halvfabrikata samt til hærens forsyning og industriens mobilisering i krigsteknisk henseende.

Samtidig blev de tidligere opprettede komiteer Handels-, sjøfarts- og industrikomiteen samt Krigsforsyningskommissionens centralstyre ophævet og erstattet henholdsvis med et Industriraad og et Krigsforsyningsraad.

Ved kgl. resolution av 29de juni 1917 blev samtlige saker vedkommende landets brændselsforsyning med indenlandske brændselsstoffer overført fra Provianteringsdepartementet, og ved kgl. resolution av 21de september 1917 blev, som tidligere nævnt, saker vedkommende eksportforbud overført fra Utenriksdepartementet til det nye departement.

Om vanskelighetene ved industriens forsyning i det forløpne aar er tidligere indberettet. Man finder imidlertid at burde yderligere paapeke følgende:

Under hensyn til de vanskelige tilførselsforhold med kul har staten selv igangsatt betydelig vedhugst og vedindkjøp samt paalagt kommunerne i størst mulig ut-

strækning, at sørge for fornøden forsyning med ved og andet indenlandsk brændsel. Angaaende de fra statens side trufne forføininger med hensyn til landets brændselsforsyning henvises forøvrig til kgl. prp. nr. 212 for 1917.

Hvad specielt angaar tilførselen av raavarer og halvfabrikata for industrien saa betegner aaret 1917 en fortsat nedgang dels hitrørende fra virkelig mangel paa vedkommende varer paa de oversjøiske markeder, dels hitrørende fra handelspolitiske forhold.

Efterat Amerika traadte ind som aktiv deltager i krigen, har navnlig disse sidste hensyn spillet ind. Forholdet er nu ved aarsskiftet, at indførselen fra ententelandene er omtrent helt stoppet op. Det samme gjælder forøvrig ogsaa, men av andre aarsaker, indførselen fra centralmagtene.

Den norske industri har av disse grunde for tiden kun sine egne og landets beholdninger at falde tilbage paa. Men de kvartalsvise inventeringsopgaver viser en sikker og jevn nedgang i disse beholdninger. Bestræbelserne har derfor specielt i den sidste halvdel av 1917 været rettet paa ved for-

deling, rationering og beslaglæggelse paa den bedste maate at utnytte de forhaandenværende varekvanta eller eventuelt at finde erstatningsmidler for samme. En flerhet av fagkomiteer er nedsat med dette hensyn for øie.

Den manglende raavare- og halvfabrikatindførsel har imidlertid ogsaa en lysside, forsaavidt som den har aapnet øinene paa landets industridrivende for, hvilken svakhet det er for et land, at være saa avhengig av oversjøisk indførsel, som det er tilfælde hos os. Dette har da ogsaa i mange henseender ledet til praktiske resultater med anlæg av ny industri og nye fabrikker, noget som de rummelige pengeforhold har kunnet tillate. Specielt gjælder dette jern- og metalindustrien, al anden industris modernæring. Aaret 1917 kan saaledes opvise utsendelsen av aktieindbydelse til dannelsen av landets første store jern- og staaLvalseverk.

Revisionsdepartementets virksomhet har siden forrige beretning foregaaet uforandret og foranlediger ingen særlig meddelelse.

Git paa Kristiania slot den 11te januar 1918.

Under Vor haand og rikets segl.

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.